

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Terveydenhuoltolain 50 § 3 mom. on muutettava

JOHDANTO

Vireilletulo

Terveydenhuoltolain 50 § 3 mom. on muutettava (KAA 3/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Valiokunnassa olivat kuultavina:

- aloitteen tekijä Kim Berg
- aloitteen tekijöiden edustaja Hans Frantz
- lääkintöneuvos Timo Keistinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Marina Kinnunen, Vaasan sairaanhoitopiiri
- vs. johtajaylilääkäri Matti Viitanen, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- yhtymäjohtaja Juha Heino, Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- budjettineuvos Riitta Aejmelaeus, valtiovarainministeriö
- sosiaali- ja terveysministeriö
- Suomen Kuntaliitto
- Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- Etelä-Savon sairaanhoitopiiri
- Vaasan sairaanhoitopiiri
- professori Reijo Haapiainen

KANSALAISLOITE

Kansalaisaloitteessa KAA 3/2017 vp ehdotetaan terveydenhuoltolain 50 §:n muuttamista siten, että laajan ympärivuorokautisen päivystyksen luetteloon lisätään Vaasan sairaanhoitopiiri ja että pykälästä poistetaan Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin velvollisuus järjestää päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että potilas saa palvelut valitsemallaan kielellä. Aloitteessa katsotaan, että Vaasan sairaanhoitopiiri täyttää laajan ympärivuorokautisen päivystyksen järjestämiseksi asetetut kriteerit.

Valiokunnan mietintö StVM 41/2018 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Terveydenhuoltolain 50 §:n nojalla laaja ympärivuorokautinen päivystys on keskitetty 12 yksikköön. Pykälä edellyttää laajan päivystyksen sairaalaa tarjoamaan laajasti palveluita usealla lääketieteen erikoisalalla ympärivuorokautisesti välittömästi ja sillä on oltava voimavarat terveydenhuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja erityistilanteiden hoitamiseen. Muiden sairaanhoitopiirien keskussairaalan yhteydessä toimivalla yhteispäivystyksellä on oikeus aina itse päättää järjestämissopimuksen mukaisesti päivystyksensä laajuudesta. Tällainen sairaanhoitopiiri voi siten muodostaa sen laajuisen ja toiminnallisesti monipuolisen päivystyksen yksikön, jota palvelujen saavutettavuus, päivystyspisteiden väliset etäisyydet ja sairaanhoitopiirin väestön kielellisten oikeuksien toteuttaminen edellyttävät. Päivystyksen järjestämisen erikoisalohtaisista edellytyksistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Kansalaisaloitteen käsittelyn yhteydessä aloitteen tekijöiden edustajat ovat esittäneet asiallisesti kansalaisaloitteessa esitettyjä muutoksia vastaavien muutosten tekemistä sote- ja maakuntauudistuksen (HE 15/2017 vp) sisältämän sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lakiehdotuksen (jäljempänä järjestämislakiehdotus) 11 §:ään, jossa säädetään palvelujen kokoamisesta suurempiin kokonaisuuksiin. Kyseisen lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentin sääntely perustuu vuoden 2017 alussa voimaan tulleisiin terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muutoksiin, joilla laaja päivystys keskitettiin 12 yksikköön. Järjestämislakiehdotuksen mukaan maakunta, jonka vastuulla on järjestämislakiehdotuksen 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu päivystys, päättää muun muassa palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, palvelun tuottamistavasta ja tuottamisen valvonnasta. Muilla maakunnilla ei 11 §:n 3 momentin mukaan olisi päätösvaltaa näistä palveluista eivätkä ne saa tuottaa tai hankkia muualta mainittuja palveluja.

Perustuslakivaliokunta totesi terveydenhuoltolain muutoksesta antamassaan lausunnossa (PeVL 63/2016 vp, s. 6), että perustuslain 17 §:n kielelliset perusoikeudet parhaiten toteuttavana ratkaisuna voidaan pitää sitä, että laajan päivystyksen yksikkö sijoitettaisiin sekä Vaasan että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin. Lisäksi valiokunta totesi perustuslain 17 §:n 2 momentin edellyttävän, että myös ehdotetussa ratkaisussa turvataan kattavasti ruotsinkielisen väestön oikeus kiireelliseen sairaanhoitoon sekä muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin omalla kielellään asioiden ja samanlaisten perusteiden mukaan kuin suomenkielisen väestön kohdalla. Valiokunta asetti tavallisen lain säätämisyjärjestyksen edellytykseksi, että kielellisten oikeuksien käytännön toteutuminen turvataan vähintään asettamalla Seinäjoen keskussairaallalle nimenomainen lakisääteinen velvoite huolehtia siitä, että Vaasasta Seinäjoelle siirtyvät ruotsinkieliset voivat käytännössä käyttää omaa kieltään (PeVL 26/2017 vp, s. 58—59).

Terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momenttiin otettiin edellä mainitun perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta säännös, jonka mukaan väestön kielellisten oikeuksien turvaamiseksi Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin on järjestettävä päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että potilas saa palvelut valitsemallaan kielellä. Asiallisesti vastaava säännös sisältyy järjestämislakiehdotuksen 11 §:n 2 momenttiin. Perustuslakivaliokunta piti sote- ja maakuntauudistusta koskevassa lausunnossaan (PeVL 26/2017 vp, s. 59) puutteena sitä, ettei säännöksessä tai sen perusteluissa ole tehty selkoa siitä, miten valiokunnan lausunnossa edellytetty kielellisten oikeuksien käytännön toteutuminen turvataan. Perustuslakivaliokunnan mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan tuli vielä — tarvittaessa valtioneuvostolta pyydettyä lisäselvityksen valossa — varmis-

Valiokunnan mietintö StVM 41/2018 vp

tua kielellisten oikeuksien toteutumiseksi tarvittavien toimenpiteiden riittävydestä. Perustuslakivaliokunta painotti erityistä tarvetta ryhtyä edellä kuvattujen kaltaisiin ratkaisuihin kielellisten oikeuksien toteutumiseksi käytännössä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta tarkasteli sote- ja maakuntaudistusta koskevassa mietintöluonnoksessa kysymystä järjestämislakiehdotuksen 11 §:n 2 momentista yhdessä terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momentin muuttamista koskevan kansalaisaloitteen (KAA 3/2017 vp) kanssa (sote- ja maakuntaudistusta koskeva mietintöluonnos 7.11.2018, s. 62—64). Sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi, että sen saaman selvityksen mukaan Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on järjestänyt ruotsin kielen koulutusta henkilökunnalleen viime vuosina tehostetusti. Erityisesti päivistysalueen henkilökunnan ruotsin kielen taitoa on kohennettu, ja yli kolmesataa työntekijää on osallistunut ruotsin kielen koulutukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön tekemän selvityksen mukaan vuonna 2017 avohoidon potilaskäynneistä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä oli 1,3 % Vaasan sairaanhoitopiirin alueelta (5 591 käyntiä). Näistä avohoidossa asioineista henkilöistä 182 oli ilmoittanut äidinkielekseen ruotsin. Kaikkiaan vuoden 2017 aikana oli Vaasan sairaanhoitopiirin asukkaista 25 ruotsinkielistä käyttänyt Seinäjoen keskussairaalan päivistyspoliklinikan palveluita. Tämä kuvasi sosiaali- ja terveysministeriön mukaan sitä, että Vaasan keskussairaala on voinut vuoden 2016 terveydenhuoltolain muutoksen jälkeenkin ylläpitää kattavaa väestön palvelut turvaavaa päivistystä. Vaativissa tilanteissa Vaasa on käyttänyt yliopistosairaaloiden palveluita, kuten erityisvastuualueensa Turun yliopistollista sairaalaa tai tarvittaessa Tampereen tai Helsingin yliopistosairaaloita.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi mietintöluonnoksessa (s. 63), että sosiaali- ja terveysministeriön antaman selvityksen mukaan voimassa oleva terveydenhuoltolain 50 § ja ehdotettu järjestämislakiehdotuksen 11 § mahdollistavat erityisvastuualueella ja jatkossa järjestämislain mukaisella yhteistyöalueella kattavan erikoissairaanhoidon päivistyksen ja toimivan työnjaon yhteistyössä sairaanhoitopiirien ja jatkossa maakuntien kesken. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoi, ettei säännöstä laajan ympärivuorokautisen päivistyksen palveluista järjestämislain 11 §:ssä ole tarkoituksenmukaista muuttaa tässä yhteydessä, ja ehdotti kansalaisaloitteen hylkäämistä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta piti välttämättömänä, että Vaasan keskussairaalan väestön tarpeita vastaavan päivistyksen riittävyttä seurataan ja tarvittaessa kehitetään maakuntien välistä yhteistyötä.

Perustuslakivaliokunnan mielestä (PeVL 65/2018 vp, s. 13—14) sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöluonnoksessa esitetyistä selvityksistä ei asianmukaisesti käy ilmi kielellisten oikeuksien toteutumiseksi tarvittavien toimenpiteiden riittävyys eikä myöskään se, onko valiokunnan aikaisemmin sääätämisyjärjestyskysymyksenä pitämästä lakisäateisestä velvollisuudesta huolehtia siitä, että Vaasasta Seinäjoelle siirtyvät ruotsinkieliset voivat käytännössä käyttää omaa kieltään, säädetty riittävän täsmällisesti. Perustuslakivaliokunta ei pitänyt riittävänä sosiaali- ja terveysvaliokunnan kannanottoa seurannasta. Perustuslakivaliokunta totesi, että jollei sosiaali- ja terveysvaliokunta varmistu kielellisten oikeuksien toteutumiseksi tarvittavien toimenpiteiden riittävydestä, tulee valiokunnan täsmentää 11 §:n 2 momentin sääntelyä tältä osin. Perustuslakivaliokunta muistutti myös siitä kannanotostaan, että perustuslain 17 §:n kielelliset perusoikeudet parhaiten toteuttavana ratkaisuna voidaan pitää sitä, että laajan päivistyksen yksikkö sijoitettaisiin sekä Vaasan että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin (PeVL 63/2016 vp, s. 6).

Valiokunnan mietintö StVM 41/2018 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että ruotsinkielisen väestön oikeus kiireelliseen sairaanhoitoon sekä muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin omalla kielellään ja samanlaisten perusteiden mukaan kuin suomenkielisen väestön kohdalla on turvattava käytännössä. Valiokunta painottaa palvelujen organisoinnissa samalla myös potilasturvallisuuden ja palvelujen laadun merkitystä.

Eduskunnan puhemiesneuvosto on todennut, että hallituksen eronpyynnön vuoksi eduskunnalla ei ole edellytyksiä käsitellä sote- ja maakuntauudistusta (PmNP 17/2018 vp). Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että kielellisten oikeuksien toteutumiseksi tehtyjen toimenpiteiden riittävyttä sekä sääntelyn täsmentämistarvetta on perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella vielä syytä selvittää. Valiokunta toteaa, että selvitystyö tulee tehdä valtioneuvostossa. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotus*)

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hylkää kansalaisaloitteeseen KAA 3/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee vielä Vaasan keskussairaalan asemaa laajan päivystyksen sairaalana osana sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaisuutta.

Helsingissä 14.3.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Anne Louhelainen sin
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Kristiina Salonen sd

Valiokunnan mietintö StVM 41/2018 vp

jäsen Martti Talja kesk
varajäsen Mia Laiho kok
varajäsen Hanna-Leena Mattila kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Päivi Salo

Valiokunnan mietintö StVM 41/2018 vp
Vastalause

VASTALAUSE

Perustelut

Eduskunnan enemmistö hyväksyi joulukuussa 2016 hallituksen esityksen päivystysuudistuksesta, jolla laaja päivystys keskitettiin 12 yksikköön. Perustuslakivaliokunta kuitenkin totesi kielellisten perusoikeuksien parhaiten toteutuvan silloin, kun laajan päivystyksen yksikkö sijoitettaisiin sekä Vaasan että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin (PeVL 63/2016 vp, s. 6). Sosiaali- ja terveysvaliokunnan enemmistö päätyi tästä huolimatta jättämään Vaasan ilman laajaa päivystystä.

Asia nousi uudelleen esille sote- ja maakuntauudistuksen käsittelyn yhteydessä, sillä asiallisesti samanlainen säännös sisältyi ehdotetun järjestämislain 11 §:n 2 momenttiin. Perustuslakivaliokunta asetti tällöin edellytyksiä asian käsittelylle. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan tuli varmistua toimenpiteiden riittävydestä, jotta kielellisten oikeuksien käytännön toteutuminen turvataan perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla. Perustuslakivaliokunta toisti myös kantansa, että kielelliset oikeudet käytännössä toteutuvat parhaiten, kun laaja päivystys on sijoitettu sekä Vaasaan että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin (PeVL 26/2017 vp). Sosiaali- ja terveysvaliokunta äänesti lokakuussa 2018 laajan päivystyksen sijoittamisesta Vaasan sairaanhoitopiiriin. Valiokunnan enemmistö äänesti tällöin ehdotusta vastaan.

Toukokuussa 2017 eduskuntaan jätettiin yli 67 000 allekirjoitusta kerännyt kansalaisaloite, jossa vaadittiin laajan päivystyksen sijoittamista Vaasan sairaanhoitopiiriin. Kansalaisaloitetta käsiteltiin yhdessä sote- ja maakuntauudistuksen kanssa. Helmikuussa 2019 perustuslakivaliokunta katsoi, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan selvityksistä ei asianmukaisesti käynyt ilmi kielellisten oikeuksien toteutumiseksi tarvittavien toimenpiteiden riittävyys. Säättely ei ole ollut riittävän täsmällistä sen varmistamiseksi, että Vaasasta Seinäjoelle siirtyvät ruotsinkieliset voivat käytännössä käyttää omaa kieltään. Perustuslakivaliokunta painotti, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan tulee varmistua kielellisten oikeuksien toteutumiseksi tarvittavien toimenpiteiden riittävydestä. Kolmannen kerran valiokunta muistutti myös, että kielelliset perusoikeudet parhaiten toteutuvat, kun laajan päivystyksen yksikkö sijoitettaisiin sekä Vaasan että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin (PeVL 65/2018 vp).

Sote- ja maakuntauudistus kuitenkin kaatui 8.3.2019, ja sen käsittely lopetettiin. Koska kansalaisaloite oli uudistuksesta irrallinen, oli sen käsittelyä mahdollista jatkaa valiokunnassa.

Perustuslakivaliokunnan selkeistä kannanotoista huolimatta sosiaali- ja terveysvaliokunnan enemmistö on nyt katsonut, että Vaasan sairaanhoitopiiriin ei tule saada laajaa päivystystä tällä hallituskaudella. Enemmistön mukaan kansalaisaloite tulee hylätä.

Jokaisen oikeus saada terveyspalveluja omalla kielellä, ruotsiksi ja suomeksi, korostuu kiireellisen sairaanhoidon yhteydessä. On selvää, että kielellisten oikeuksien huomioon ottaminen ja hoidon järjestäminen potilaan omalla kielellä on keskeinen potilasturvallisuuteen vaikuttava tekijä. Yhdymme myös kansalaisaloitteessa esitettyihin huomioihin muun muassa alueen elinvoimai-

Valiokunnan mietintö StVM 41/2018 vp
Vastalause

suudesta ja sairaanhoitopiirin laadukkaista palveluista. Tämän vuoksi katsomme, että eduskunnan tulee hyväksyä kansalaisaloite terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momentin muuttamisesta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että kansalaisaloitteeseen KAA 3/2017 vp sisältyvä lakiehdotus hyväksytään seuraavasti:

Laki

terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momentin muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 50 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1516/2016,

50 §

Kiireellinen hoito

Helsingin ja Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Pirkanmaan, Päijät-Hämeen, Etelä-Karjalan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Keski-Suomen, Etelä-Pohjanmaan, Vaasan, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin sairaanhoitopiirien on järjestettävä laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksikkö keskussairaalsensa yhteyteen. Laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksiköllä tarkoitetaan perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystystä, joka pystyy tarjoamaan laajasti palveluita usealla lääketieteen erikoisalalla ympärivuorokautisesti välittömästi ja jolla on voimavarat terveydenhuollossa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen ja erityistilanteiden hoitamiseen. Laajan ympärivuorokautisen päivystysyksikön tulee tukea muita päivystysyksiköitä. Väestön kielellisten oikeuksien turvaamiseksi Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin on järjestettävä päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että potilas saa palvelut valitsemaansa kielellä. Sairaanhoitopiirit, joissa on yliopistollinen sairaala, voivat väestön palvelutarpeen niin edellyttäessä perustaa useamman kuin yhden ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystysyksikön sairaaloidensa yhteyteen.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta 20 .

**Valiokunnan mietintö StVM 41/2018 vp
Vastalause**

Helsingissä 14.3.2019

Veronica Rehn-Kivi r
Vesa-Matti Saarakkala sin
Krista Kiuru sd
Anneli Kiljunen sd
Kristiina Salonen sd
Arja Juvonen ps
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas